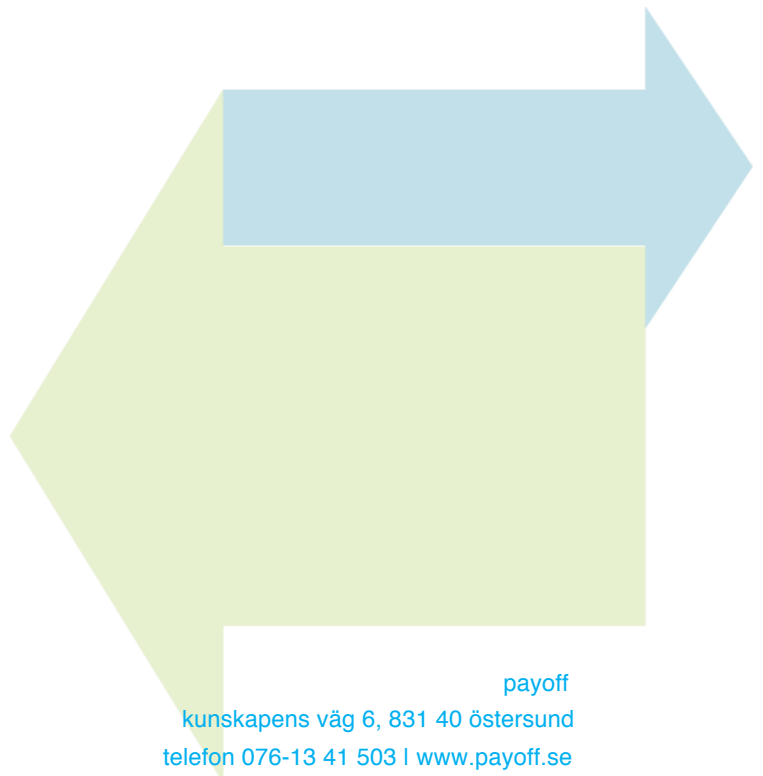

Socioekonomisk utvärdering

Produktionsskolan, Ung till ung

Östersund, 2017-12-04

Innehåll

<u>SAMMANFATTNING.....</u>	3
<u>INLEDNING.....</u>	7
BAKGRUND	7
PAYOFFS UPPDRAG	7
PROJEKT PRODUKTIONSSKOLAN	7
<u>RAPPORTENS STRUKTUR.....</u>	8
REDOVISNING AV OLIKA NYCKELTAL	8
KÄNSLIGHETS- OCH SOCIOEKONOMISK ANALYS	8
AVGRÄNSNINGAR	8
<u>EKONOMISKA BERÄKNINGAR</u>	10
SAMHÄLLSEKONOMISK POTENTIAL OCH VERKNINGSGRAD	10
INTÄKTER	12
KOSTNAD	14
RESULTAT/LÖNSAMHET	15
KÄNSLIGHETSANALYSER.....	17
<u>SAMMANFATTNING AV DE EKONOMISKA BERÄKNINGARNA FÖR SAMHÄLLET</u>	18
<u>SLUTSATSER, ANALYS OCH REKOMMENDATIONER</u>	19
BAKGRUND	19
SAMHÄLLSEKONOMISK UTVÄRDERING VISAR DEN EKONOMISKA NYTTAN	19
PROJEKT PRODUKTIONSSKOLAN SKAPAR EKONOMISK NYTTA	20
PROJEKTETS STRATEGISKA VÄRDE	21
AVSLUTANDE REKOMMENDATIONER.....	22
<u>BILAGOR</u>	24
BILAGA 1	24
BILAGA 2.	33
BILAGA 3.	34

Sammanfattning

Sociala investeringar i Borås Stad

Borås stad har avsatt medel för sociala projekt. Payoff har fått i uppdrag att genomföra samhällsekonomiska utvärderingar av de projekt som beviljas medel från de avsatta medlen.

Det övergripande syftet med Borås Stad sociala projekt är att bryta och motverka långsiktiga ekonomiska och mänskligt negativa händelseförlopp hos unga vuxna, och samtidigt arbeta med förebyggande arbete.

Projekt Produktionsskolan är ett av de beviljade projekten. Projektet riktar sig till unga vuxna i utanförskap som skall ges möjligheter till en förbättrad livskvalitet och egenförsörjning. Projektet skall också utveckla en modell för att arbeta hållbart med unga vuxna som är i eller riskerar att hamna i ett utanförskap.

Utvärderingens ekonomiska resultat

Borås stad har genom att analysera målgruppen, bevilja projektmedel och genomföra projekt Produktionsskolan på ett effektivt sätt lyckats göra skillnad på riktigt. Målgruppen har i Före-läget gjort ett tungt avtryck i den ekonomiska ekonomin genom att vara beroende av försörjningsstöd och resurskrävande insatser från Borås stad och till viss del från vården.

Projekt Produktionsskolan har på ett effektivt sätt stöttat deltagarna så att de i stor utsträckning har blivit individer som klarar av att försörja sig själva och mår bättre. Genom att flera deltagare gått till utbildning finns även klara möjligheter att de resultat som redovisas i denna rapport, på sikt, kan förbättras ytterligare.

Insatsen ekonomiska aspekter har beräknats utifrån två tidshorisonter, kort sikt (ett år) och medellång sikt (fem år). Återbetalningstiden för de resurser som satsats i projekt Produktionsskolan är 12 månader för Borås stad och 20 månader för samhället totalt.

Beräkningarna utgår från de 13 deltagare som ingår i utvärderingspopulationen. Totalt omfattar insatsen 39 deltagare.

Resultaten nedan redovisas dels för samhället som helhet, men även ur de inblandade aktörernas olika perspektiv. Dessa är:

- Borås stad, benämnd ”staden”.
- Västra Götalands regionen, benämnd ”regionen”.
- Staten totalt
 - Arbetsförmedlingen.
 - Försäkringskassan.
 - Staten övrigt.

- Deltagarna.
- Försäkringsgivarna.

Resultat: Samhället som helhet

- Intäkten på kort sikt, ett år, är 1,2 mkr, motsvarande 95 000 kr per deltagare. Intäkten är årligen återkommande så länge individerna behåller sin status när det gäller arbete och behov av stöd från samhället. Om fler kommer i arbete ökar intäkten per deltagare.
- Under det första året är intäkten lägre än projektkostnaden. Lönsamheten på kort sikt är därför negativ för samhället och utgör -804 000 kr, motsvarande -62 000 kr per deltagare.
- Återbetalningstiden för samhället är 20 månader.
- Om resultatet för de 13 deltagarna bibehålls i ytterligare fyra år är lönsamheten för samhället ca 4,1 mkr, motsvarande 319 000 kr per deltagare.

Resultat: Borås stad

- För Borås stad är intäkten 1,7 mkr per år, motsvarande 134 000 kr per deltagare och år.
- De resurser som Borås stad satsar i projekt Produktionsskolan är återbetalade redan efter 12 månader genom minskade kostnader för försörjningsstöd, minskade kostnader för handläggning samt ökade skatteintäkter.
- För Borås stad är lönsamheten positiv redan första året. Lönsamheten på kort sikt är 103 000 kr, motsvarande 8 000 kr per deltagare.
- Om resultatet för de 13 deltagarna bibehålls i ytterligare fyra år är lönsamheten för kommunen ca 7 mkr, motsvarande 545 000 kr per deltagare.
- Återbetalningstiden är 12 månader.

Resultat: Övriga aktörer

- För regionen är intäkten 531 000 kr per år, motsvarande 41 000 kr per deltagare och år
- Arbetsförmedlingen har totalt ökade kostnader med -1,4 mkr per år på grund av kostnader och handläggning av lönesubventioner
- Försäkringskassan är i princip opåverkad av insatsen
- Staten totalt, dvs. Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen plus övriga effekter som påverkar staten, har totalt ökade kostnader med -1,4 mkr.
- Deltagarna har i genomsnitt ökat sin disponibla inkomst med 20 000 kr på årsbasis.

Projekt Produktionsskolan skapar ekonomisk nytta

För deltagarna i urvalet till denna utvärdering är den samhällsekonomiska kostnaden innan projektdeltagandet 651 000 kr i genomsnitt per år och individ. Kostnaderna utgörs av att de inte arbetar, är offentligt försörjda samt är i behov av offentliga stödresurser.

Kostnaden för utanförskapet på samhällsnivå har efter deltagandet minskat med 95 000 kr per deltagare och år vilket ligger över genomsnittet i Payoffs utvärderingar av liknande projekt. För huvuddelen av deltagarna i detta projekt hade sannolikt kostnaderna för utanförskapet fortsatt på samma nivå eller ökat om inte de fått tillgång till projektets insatser.

Vad gäller lönsamheten uttryckt i återbetalningstid är den 20 månader för samhället och 12 månader för staden.

Av aktörerna är det Borås Stad och Västra Götalandsregionen som har minskat sina kostnader mest. Projektägaren Borås har ökat sina skatteintäkter genom att flera av deltagarna kommit i ett arbete, samtidigt som kostnaderna för utbetalningen av försörjningsstödet minskat rejält liksom kostnaderna för omsorg och handläggning. Borås stad har hittat en ”medicin som biter” på målgruppens problematik och den ekonomiska belastning som de utgör för staden.

Regionen har ökade skatteintäkter, men har även minskade kostnader för sjukvård. Det betyder att projekt Produktionsskolan även har gjort att deltagarna mår bättre och att insatser inom vården har kunnat avslutats genom den positiva utveckling som projektet inneburit.

Sammanfattningsvis ligger lönsamheten för projekt Produktionsskolan väl i linje med andra, liknande projekt, som vi utvärderat.

Projektets strategiska värde

Fritids- och folkhälsoförvaltningen i Borås Stad är projektägare i detta viktiga och intressanta projekt. Tillsammans med de externa samarbetsparterna, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Frivården, Komvux, Jobb Borås och Brygghuscaféet i Borås Ekonomisk Förening, har projekt Produktionsskolan gjort skillnad. De viktigaste resultaten är:

- 33 av 39 deltagare har fått en förändrad tillvaro och kommit i egenförsörjning, studier eller närmat sig arbetsmarknaden. Den socioekonomiska utvärderingen bekräftar den ekonomiska nytta som skapats för samhället, Borås Stad och individerna.
- Deltagarna har fått en bättre livs- och social situation.
- Projektet har utvecklat ett arbetssätt i samverkan som fungerar för att bryta målgruppen unga vuxnas utanförskap.

Vad kännetecknar ett framgångsrikt projekt? Förutom ovan redovisade resultat anser vi att denna typ av satsning måste skapa långsiktiga avtryck för målgruppen och leva upp till den övergripande ambitionen med Borås Stad satsning på sociala projekt:

” att motverka långsiktiga ekonomiska och mänskligt negativa händelseförlopp genom att tidigt identifiera riskgrupper och riskfaktorer och påbörja ett förebyggande arbete i god tid?”

För att projektet skall skapa långsiktigt hållbara effekter krävs dels att individerna även i fortsättningen kan behålla eller utveckla sin status, dels att Borås Stad och samverkansparterna tar tillvara på möjligheterna till fortsatt samverkan och gemensamma insatser för målgruppen.

De flesta deltagarna i denna typ av projekt är inte klara efter avslutat projekt utan de kräver enligt vår erfarenhet ett fortsatt stöd och backup av ordinarie verksamheter och för flera krävs fortsatta insatser för att nå egenförsörjning. Deltagare i studier och aktiva insatser kräver särskild uppföljning och stöd för att komma ”i mål”. Om fler deltagare kommer i jobb eller ökar sin produktivitet finns en stor potential till ökade samhällsekonomiska effekter av projektet.

En implementering av lärandet, arbetsformer och samverkan kräver ett omfattande förarbete inför beslut och verkställande i vardagen. Projektägaren och parterna har därför en rejäl utmaning även i fortsättningen, förutsatt att det finns en gemensam vilja till implementering. Det är först när de nya arbetsformerna tillämpas som hela målgruppen unga vuxna med särskilda får ta del av de utvecklade insatserna samtidigt handläggningen effektiviserats.

Ur ett strategiskt och strukturellt perspektiv är ett förändrat arbetssätt, utvecklad samverkan och nya verktyg den faktiskt största skillnaden av ett socialt projekt. Effektivare arbetsformer som dessutom gör nytta för målgruppen innebär i sig samhällsekonomiska effekter, som i ett långsiktigt perspektiv skapar kortare ledtider för handläggning, överbryggar organisatoriska stup- och sugrör och skapar bättre förutsättningar för målgruppen vad gäller hälsa och sociala villkor.

Avslutande rekommendationer

När vi genomför utvärderingar av denna typ brukar vi även lämna några rekommendationer till projektägaren och parterna för det viktiga fortsatta arbetet:

- Det är viktigt att deltagarna i projektet kan fortsätta att utvecklas positivt. Hur skall ett fortsatt stöd till deltagarna i projektet se ut och vem ansvarar?
- Hur mycket av projektets lärande och framgångsfaktorer kan tas tillvara innan projektet avslutas eller utan att projektet kommer att implementeras?
- Projektet har på ett tydligt sätt redovisat vad som krävs för en implementering, finns den politiska viljan i Borås Stad och intresse från projektägare och samarbetsparterna till att besluta och genomföra en implementering?
- Hur kan projektets erfarenheter tas tillvara av de övriga projekten i Borås Stad satsning inom ramen för de sociala projekten?
- Hur skulle en utvecklad styrning och ledning se ut i denna typ av projekt med en tydligare strategisk styrning och en utvidgad styrgrupp som även omfattar samverkansparterna?

Inledning

Bakgrund

Projekt Produktionsskolan ”Ung till ung” är en del i Borås Stad satsning inom ramen för de sociala projekten som beslutades av kommunstyrelsen 2013. Projektet riktar sig till unga vuxna i utanförskap som skall ges möjligheter till en förbättrad livskvalitet och egenförsörjning. Projektet skall också utveckla en modell för att arbeta hållbart med unga vuxna som är i eller riskerar att hamna i ett utanförskap.

Payoffs uppdrag

Vårt uppdrag är att genomföra en socioekonomisk utvärdering av projektet inom ramen för vårt avtal med Borås stad som omfattar ”utförande av socioekonomiska beräkningar gällande sociala investeringsprojekt.”

Projekt Produktionsskolan

Syfte

Projektets syfte är att bryta och motverka långsiktiga ekonomiska och mänskligt negativa händelseförlopp hos unga vuxna, och samtidigt arbeta med förebyggande arbete.

Mål

- Ge unga vuxna förutsättningar att gå vidare i livet till fortsatta studier och/eller arbete.
- Skapa ett hållbart koncept, alternativt en modell, för minskad ohälsa hos unga vuxna som lever i ett utanförskap samt utveckla ny kompetens och staka ut en för målgruppen ny inriktning i livet.

Målgrupp

Spår 1: Produktionsskolan, 18 - 29 år.

Ursprunglig målgrupp under hela projekttiden.

Spår 2: KAA: Studie- och motivationsinriktat koncept, 16 - 19 år.

Tillkom som målgrupp efter beslut av Beredningsgruppen under våren 2016.

Kontaktperson

Åsa Broms, asa.broms@boras.se

Rapportens struktur

Redovisning av olika nyckeltal

Rapporten är upplagd så att den inledningsvis beskriver insatsens samhällsekonomiska potential, dvs. den kostnad som deltagarna totalt utgör för samhället när de påbörjar insatsen. Därpå redovisas de intäkter som skapats utifrån deltagarnas medverkan i insatsen. I nästa steg redovisas de samhällsekonomiska kostnader insatsen haft för deltagarnas medverkan. Slutligen redovisas lönsamheten i form av såväl återbetalningstid som en kostnads-/intäktskalkyl på kort och medellång sikt.

Resultaten redovisas dels för samhället som helhet men även för övriga aktörer/sektorer som ingår i samhället: kommun/stad, landsting/region, staten samt individerna/hushållen och försäkringsgivarna. För staten sker en särredovisning för Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och övrigt inom den statliga sektorn, ”övrig stat”. Resultatet för aktören Försäkringsgivarna avser de sociala avgifter som betalas in till olika försäkringsbolag genom att deltagarna erhåller en anställning.

För kommunen/staden och landstinget/regionen redovisas även intäkterna på kort och medellång sikt uppdelat i finansiella (bistånd och skatter) och reala (handläggning, utredning m.m.) effekter.

Känslighets- och socioekonomisk analys

Med hjälp av två olika känslighetsanalyser redovisas dels hur lönsamheten påverkas om vi antar att det föreligger extern påverkan (t ex ”sjävläkning”, konjunktur, kortsiktig undanträngning etc.) med 25 procent på intäkterna, dels hur den kortsiktiga lönsamheten påverkas om projektkostnaden ”avskrivs” under en femårsperiod i stället för att helt och hållet belasta det första året efter det att deltagarna lämnat insatsen.

Slutsatser, analys och rekommendationer

I den sista delen av rapporten sammanfattar och analyseras vi resultaten samt lämnar en del rekommendationer.

Bilagor

I bilagor finns förutom en fyllig presentation av projektet en tabell med kompletterande information samt en kort presentation av vårt utvärderingsprogram NyttoSAM.

Avgränsningar

För att klara av att bygga upp matematiska modeller och formler som ligger till grund för våra ekonomiska beräkningar har ett antal antaganden och avgränsningar, baserade på etablerad nationalekonomisk teoribildning, gjorts. Utan

dessa avgränsningar blir sambanden allt för komplexa att beräkna och tolka. Läs vidare i bilaga 3.

Hur har underlaget för beräkningarna tagits fram?

Den ekonomiska analysen bygger på 13 deltagare. Anledningen till att enbart 13 av de 39 deltagarna ingår i utvärderingen är kravet att deltagarna skall ha lämnat projektet 12 månader innan utvärderingen genomförs. I verkligheten var det bara 10 deltagare som uppfyllde kravet fullt ut. Ytterligare tre deltagare hade inte fullt ut uppnått kravet och på dessa tre har vi genomfört en prognos över utfallet på de ”felande” månaderna. Det innebär att kalkylerna för de tre som lämnade projektet senast till viss del bygger på en prognos.

Det har inte varit möjligt för projektledningen att få fram alla nödvändiga uppgifter på individnivå för de 13, det gäller särskilt föreläget. Beräkningarna byggs därför på vissa generaliseringar där föreläget bygger på ett uppskattat ”genomsnitt” för de 13. Konkret innebär det följande:

- Alla har haft försörjningsstöd på 8 000 kr i månaden
- 25 procent av deltagarna har haft sex läkarbesök under året på primärvården
- 50 procent av deltagarna har haft tolv besök under året på psykiatriska specialistvården
- 50 procent av deltagarna har konsumerat antidepressiv medicin.

I efterläget har två deltagare kommit i arbete utan lönesubvention, tre har arbete med subvention, tre studerar, fyra har gått till andra insatser (a-kassa och aktivitetsstöd) medan en deltagare har försämrat sin situation i efterläget och är inne i missbruk och viss kriminalitet.

Representativitet

Huruvida dessa 13 deltagare är representativa för hela populationen på 39 deltagare är givetvis mycket svårt att uttala sig om och därför är vi försiktiga med att ”skala upp” resultatet för de 13 till att gälla för alla 39. I vissa fall har vi ändå gjort så och då är det alltså viktigt att inte dra alltför långa slutsatser av dessa resultat.

Ekonomiska beräkningar

De ekonomiska kalkylerna är uppdelad i fem delar:

- **Samhällsekonomisk potential och verkningsgrad**

I detta avsnitt redovisas vilken samhällelig kostnad deltagarna utgjorde året innan projektstart (potential, anges i kronor) samt hur stor andel av denna kostnad som frigjorts året efter projektavslut (verkningsgrad, anges i procent).
- **Intäkter på kort och medellång sikt**

I detta avsnitt redovisas hur stora intäkterna/kostnadsreduceringarna varit året efter projektavslut jämfört med året före projektstart.
- **Kostnader för vidtagna åtgärder**

I detta avsnitt redovisas den totala resursförbrukningen kopplad till insatsens genomförande.
- **Lönsamhet på kort (ett år) och medellång sikt (fem år) inklusive återbetalningstid.**

I detta avsnitt redovisas lönsamheten i kronor och i återbetalningstid.
- **Känslighetsanalyser**

I detta avsnitt redovisas hur resultatet/lönsamheten påverkas bl a av antagandet att viss procent av den erhållna intäkten beror på andra faktorer än själva insatsen.

Beräkningarna bygger på de 13 deltagare som ingår i utvärderingspopulationen. Läs vad vi skrivit under rubriken *Avgränsningar, antaganden och representativitet* ovan.

Samhällsekonomisk potential och verkningsgrad

I tabell 1 nedan framgår insatsens samhällsekonomiska potential. Med det avses vilket samhällsekonomiskt värde som på kort sikt - 12 månader - maximalt kan uppnås när insatsen startade, kopplat till de 13 deltagare som ingår i utvärderingen.

Potentialen kan även uttryckas som att den speglar deltagarnas sammanlagda årliga samhällsekonomiska kostnad när de påbörjade sitt deltagande i insatsen.

Ett fullständigt lyckat resultat innebär en verkningsgrad på 100 procent, dvs. att hela den i föreläget tillgängliga potentialen kunnat utnyttjas i efterläget genom insatsens drivande.

Begreppsförklaring, tabell 1

Med ”tillgänglig potential i föreläge” avses den potential som fanns att tillgå då deltagarna kom in i insatsen¹.

Den totala potentialen på ett års basis utgjorde 8,5 mkr vid insatsens start för de 13 deltagarna som ingår i utvärderingen, motsvarande 651 000 kr per deltagare. (För hela populationen på 39 deltagare motsvarar detta en potential på drygt 25 mkr.)

Tabell 1. Sammanställningen visar insatsens samhällsekonomiska potential i före- och efterläge samt insatsens verkningsgrad

	Kort sikt
Tillgänglig potential i föreläge, varav	8 461 000 kr
produktion	7 605 000 kr
vård, omsorg och handläggning	856 000 kr
Faktisk produktion i föreläge	0 %
Faktisk produktion i efterläge	13 %
Utnyttjad potential, varav	1 238 000 kr
produktion	1 084 000 kr
vård, omsorg och handläggning	154 000 kr
Verkningsgrad, varav	15 %
produktion	14 %
vård, omsorg och handläggning	18 %
Kostnad per verkningsgrad	5 000 kr
Kvarvarande potential i efterläge	7 223 000 kr

Då deltagarna kommer in i arbete och dessutom minskar sina vård- och omsorgsbehov frigörs en del av den ursprungliga, tillgängliga potentialen vilket innebär att samhällets kostnader minskat. Om alla deltagare kommer in i heltidsarbete utan subventioner och ingen av deltagarna har kvar något behov av vård och omsorg har all potential frigjorts. Det innebär att minskad potential ska tolkas som att insatsen har gått i positiv riktning. I detta fall har potentialen minskat (”utnyttjad potential”) med drygt 1,2 mkr, vilket motsvarar en verkningsgrad på 15 procent². Utslaget per deltagare motsvarar den minskade kostnaden 95 000 kr och den kvarvarande potentialen är därmed 556 000 kr.

Trots den positiva utveckling som individerna i urvalet har genomgått motsvarar det att en outnyttjad potential på samhällsnivå motsvarande ca 7,2 mkr fortfarande finns kvar ett år efter avslutad insats. (För hela populationen på 39 deltagare motsvarar detta en potential på drygt 21,7 mkr.) Detta visar vilka

¹ Potentialen är fastställd till det samhällsekonomiska värde som motsvaras av skillnaden mellan ett heltidsarbete med en månatlig lön på 27 150 kr¹ minskat med värdet av deltagarens (eventuella) arbete vid ingång i insatsen, plus den (eventuella) reala resursförbrukning i form av vård, omsorg och handläggning som är kopplad till den enskilda individen vid ingång i insatsen. För en individ över 25 år som står utanför arbetsmarknaden och inte överkonsumerar vård eller omsorg utgör potentialen cirka 585 000 kr på ett år. Om alla deltagare skulle ha ett produktivt arbete på heltid och inte någon skulle vara i behov av stödresurser vore potentialen noll.

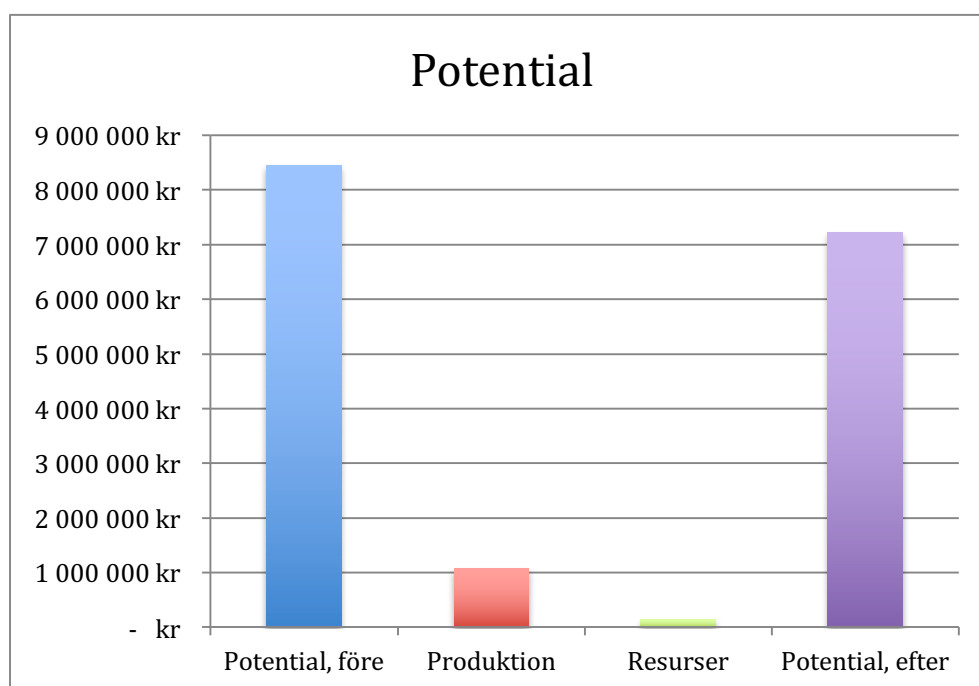
² $1,2/8,5 = 15\%$.

stora potentialer som det ligger i att fortsätta arbetet för att reducera utanförskap för denna grupp av deltagare.

Potentialens fördelning på produktion och real resursförbrukning

En fördjupad analys som åskådliggör insatsens resultat mer i detalj är att beskriva hur deltagarnas potential har utnyttjats dels genom förändrad produktion, dels genom förändrat behov av vård, omsorg och handläggning i efterläget jämfört med föreläget.

Den blå och den lila stapeln i figur 1 visar tillgänglig potential i föreläget (8,5 mkr) och kvarvarande potential i efterläget (7,2 mkr). Att stapeln i efterläget är kortare beror på att viss potential (1,2 mkr) frigjorts främst genom att flera av deltagarna kommit in i arbete i efterläget jämfört med föreläget.

Figur 1. Insatsens potential i före- respektive efterläge. Den ökade produktionen (röd stapel) inklusive den minskade reala resursförbrukningen (gulgrön stapel) motsvarar en verkningsgrad på kort sikt på 15 procent.

Den totala potentialen i föreläget (8,5 mkr) var fördelad på möjligt produktionsutrymme (7,6 mkr) och möjlig minskad förbrukning av reala resurser (0,9 mkr).

Intäkter

I tabell 2 nedan redovisas en sammanställning över de intäkter insatsen genererat på kort sikt (ett år) och på medellång sikt (fem år) för samhället som helhet samt uppdelat på stad, region och stat. Effekten på fem år bygger på antagandet att utfallet efter ett år bibehålls oförändrat i ytterligare fyra år.

I tabell 3 följer en motsvarande redovisning för statens olika sektorer samt för individen/hushållet och försäkringsgivarna.

Diagram 2 och 3 illustrerar intäkterna i form av staplar.

Tabell 2. Intäkter på kort och medellång sikt för samhället som helhet samt för den offentliga sektorn.

	Totalt, kort sikt	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt
Samhället	1 238 000 kr	95 000 kr	6 188 000 kr
Staden	1 745 000 kr	134 000 kr	8 727 000 kr
Regionen	531 000 kr	41 000 kr	2 655 000 kr
Staten	-1 403 000 kr	-108 000 kr	-7 015 000 kr

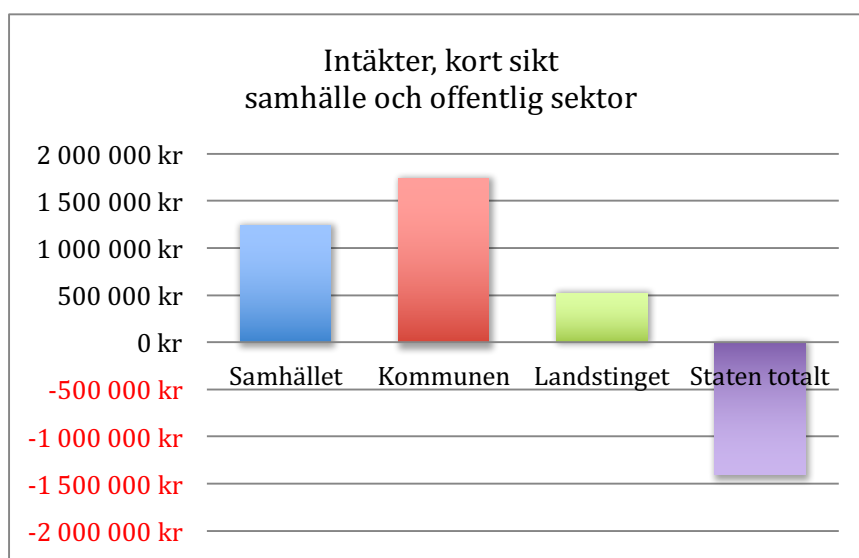

Diagram 2. Intäkten på kort sikt för samhället och för offentliga sektorn.

Som framgår av tabell 2 och diagram 2 beräknas den samhällsekonomiska intäkten, baserad på de 13 deltagarnas produktion och minskade resursförbrukning på kort sikt (ett år) vara 1,2 mkr. På medellång sikt (fem år) beräknas intäkten till 6,2 mkr.

(Om intäkten för de 13 deltagarna är representativa för hela populationen på 39 deltagarna motsvarar det en total intäkt för samhället på kort sikt på 3,7 mkr.)

Anledningen till den positiva intäkten är främst att flera av deltagarna har kommit in i arbete och därmed bidrar till samhällets produktionsvärde, BNP.

Stadens intäkt på kort sikt är 1,7 mkr baserat på minskade kostnader för försörjningsstöd, minskad handläggning och ökade skatteintäkter. Se detaljerad information om detta i tabell 6 i bilagan.

Regionens intäkter beror främst på minskade vårdkostnader, men även på ökade skatteintäkter.

Tabell 3. Intäkter på kort och medellång sikt för statens olika sektorer samt övriga sektorer i samhället.

	Totalt, kort sikt	Per deltagare, kort sikt	Totalt, medellång sikt
Arbetsförmedlingen	-1 414 000 kr	-109 000 kr	-7 068 000 kr
Försäkringskassan	-3 000 kr	0 kr	-15 000 kr
Övrig stat	14 000 kr	1 000 kr	68 000 kr
Individerna/hushållen	256 000 kr	20 000 kr	1 281 000 kr
Försäkringsgivarna	108 000 kr	8 000 kr	541 000 kr

Arbetsförmedlingens ökade kostnader beror främst på lönebidragsersättningar men också på olika utbildningssatsningar. Att deltagarna har ökat disponibel inkomst på i genomsnitt 20 000 kr beror främst på att flera har fått arbetsinkomster som överstiger tidigare bidrag och ersättningar.

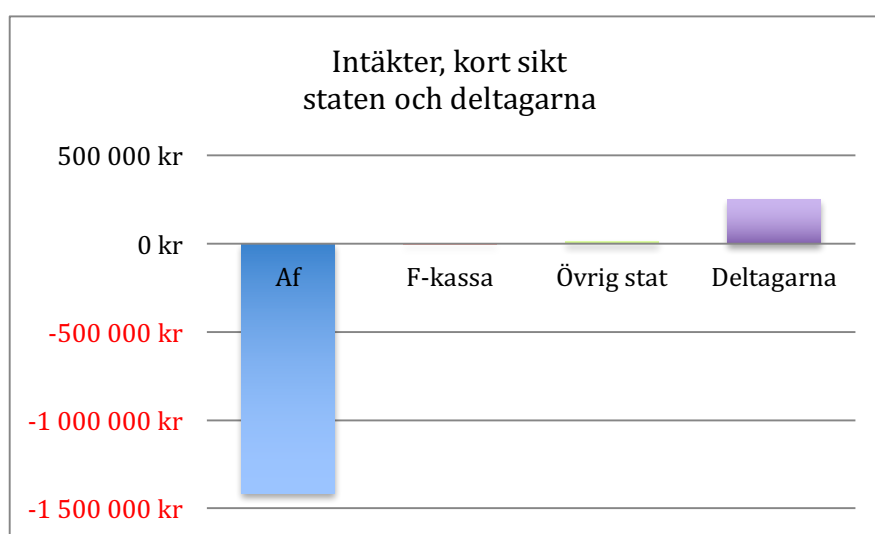

Diagram 3. Figuren illustrerar intäkten på kort sikt för offentliga sektorn och deltagarna.

Kostnad

Åtgärdskostnaden för de 13 personer som ingår i utvärderingen har varit 2 mkr inklusive indirekta skatter³. Utslaget per deltagare motsvarar det en kostnad på 157 000 kr. Stadens kostnader är exkl. indirekta skatter.

Tabell 4. Kostnader för insatsens genomförande för samhället som helhet samt för berörda aktörer.

	Totalt	Per deltagare
Samhället	2 041 755 kr	157 000 kr
Staden	1 641 933 kr	126 000 kr
Staten	399 821 kr	31 000 kr

³ Total kostnad för hela populationen på 39 är 4,9 mkr.

Resultat/lönsamhet

I tabell 5 och diagram 4 och 5 nedan redovisas en sammanställning över insatsens resultat/lönsamhet för samhället som helhet och för staden, regionen, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan samt för staten totalt. Lönsamheten redovisas såväl ur ett kortsiktigt som ett medellångt perspektiv. Dessutom redovisas, där det är relevant, återbetalningstiden, vilken anger efter hur lång tid åtgärdskostnaden är ”betald” i form av ökade intäkter och/eller minskade kostnader.

Samhället som helhet

Som framgår av tabell 5 är lönsamheten för samhället på kort sikt negativ, - 804 000 kr, motsvarande ca -62 000 kr per deltagare. Om resultatet förblir oförändrat fyra år framåt är lönsamheten för samhället på medellång sikt, fem år, positivt och utgör cirka 319 000 kr per deltagare. Orsaken till det negativa resultatet på kort är till stor del beroende på att hela kostnaden i denna kalkyl belastar år ett. Läs mer om detta under rubriken Känslighetsanalyser nedan.

(Uppräknat på hela populationen på 39 deltagare motsvarar det en lönsamhet för samhället på fem år på cirka 12,5 mkr.)

Återbetalningstiden för samhället är 20 månader.

Tabell 5. Lönsamhet på kort och medellång sikt samt återbetalningstid för samhället som helhet samt för olika sektorer i samhället.

	Kort sikt	Medellång sikt	Per deltagare, kort sikt	Payoff-tid	Per deltagare, medellång sikt
Samhället	-804 000 kr	4 146 000 kr	-62 000 kr	20	319 000 kr
Staden	103 000 kr	7 085 000 kr	8 000 kr	12	545 000 kr
Regionen	531 000 kr	2 655 000 kr	41 000 kr	--	204 000 kr
Staten totalt, varav	-1 803 000 kr	-7 415 000 kr	-139 000 kr	--	-570 000 kr
Arbetsförmedlingen	-1 414 000 kr	-7 068 000 kr	-109 000 kr	--	-544 000 kr
Försäkringskassan	-3 000 kr	-15 000 kr	0 kr	--	-1 000 kr
Övrig stat	-386 000 kr	-332 000 kr	-30 000 kr		-26 000 kr

Staden

Staden uppvisar en kortsiktig lönsamhet på drygt 100 000 kr, motsvarande 8 000 kr per deltagare. *(Applicerat på hela populationen om 39 deltagare motsvarar det en lönsamhet på 312 000 kr på kort sikt.)*

Återbetalningstiden för staden är 12 månader, innebärande att stadens kostnader är återbetalade inom ett år efter att projektet är avslutat⁴.

⁴ Observera dock att skatteintäkterna till viss del fördelas ut på andra kommuner utifrån skatteutjämningssystemet. Å andra sidan erhåller Borås stad marginella skatteintäkter från andra kommuner som förbättrar sin ekonomi.

På fem års sikt är lönsamheten per deltagare 545 000 kr. Som framgår under rubriken ”intäkter” är orsaken till det positiva resultatet för staden att flera deltagare kommit i arbete och därmed minskar sitt beroende av försörjningsstöd samt att de då även betalar skatt.

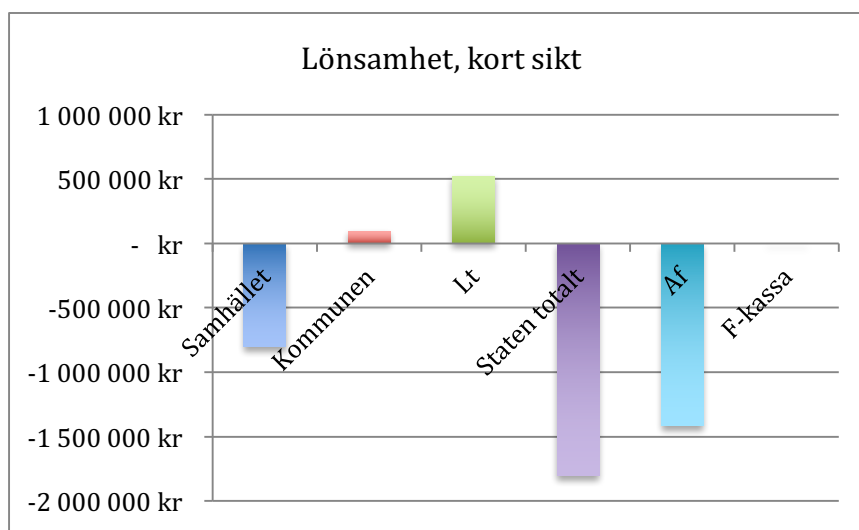

Diagram 4. Lönsamheten på kort sikt för samhället och offentliga sektorn

Regionen

Genom att regionen inte är med och finansierar projektet är dess lönsamhet lika med dess intäkt, se tabell 2 ovan.

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan

Även för Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan är lönsamheten lika med deras intäkter i och med att de inte är med och finansierar insatsen.

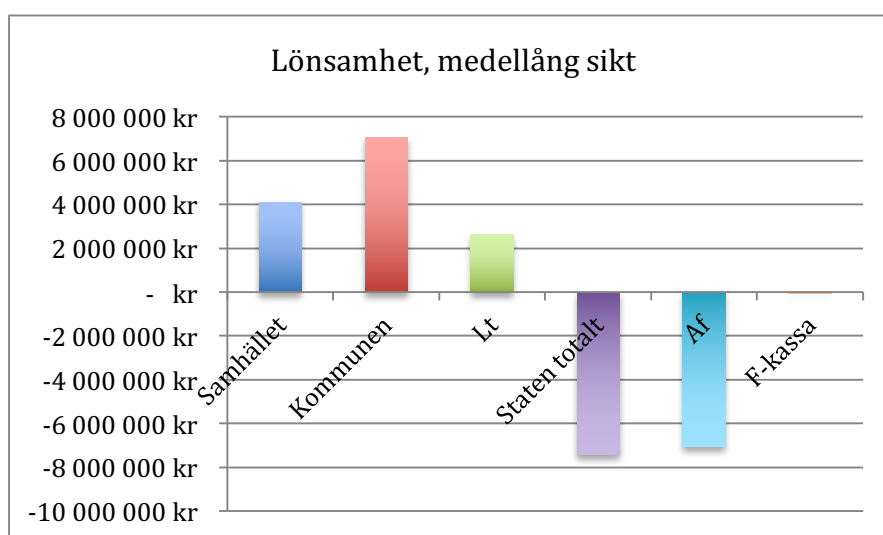

Diagram 5. Lönsamheten på medellång sikt för samhället och offentliga sektorn

Känslighetsanalyser

Genom att genomföra två olika typer av känslighetsanalyser kan vi studera hur lönsamheten påverkas för samhället om någon eller några av förutsättningarna för utvärderingen ändras i olika avseenden.

Den första analysen syftar till att redovisa hur det uppnådda resultatet påverkas om vi antar att andra faktorer, än de inom insatsen vidtagna, påverkar utfallet. Exempel på sådana ”exogena variabler” kan vara konjunkturer, händelser i individens privata liv, kortsiktiga undanträngningseffekter etc.

Den andra analysen beskriver hur den kortsiktiga lönsamheten påverkas om projektkostnaden ”avskrivs” under en femårsperiod i stället för att helt och hållet belasta det första året efter att deltagarna lämnat insatsen.

Känslighetsanalys 1, påverkan av yttre faktorer

Om vi antar att 25 procent av deltagarna nått sin förbättrade status även utan medverkan i insatsen, hur påverkas lönsamheten för samhället? Beräkningen genomförs på så sätt att vi reducerar intäkten med 25 procent medan den totala kostnaden behålls. Den totala intäkten för samhället reduceras till 930 000 kr. Resultatet av detta blir att lönsamheten är -1,1 mkr, motsvarande -86 000 kr per deltagare (jämfört med -0,8 mkr respektive -62 000 kr utan den 25 procentiga reduktionen i intäkt). Återbetalningstiden ökar med sju månader till 27 månader.

Motsvarande beräkning för staden visar att lönsamheten sjunker -330 000 kr, motsvarande -26 000 kr per deltagare. Återbetalningstiden ökar från 12 till 16 månader.

Känslighetsanalys 2, åtgärdskostnaden avskrivs på fem år

En andra känslighetsanalys kan genomföras genom att kostnaden ”avskrivs” på fem år. Kostnaden per år blir då för samhället $2 \text{ mkr} / 5 = 0,4 \text{ mkr}$ vilket ger en kortsiktig lönsamhet på cirka 0,8 mkr eller 64 000 kr per deltagare. Motsvarande siffra utan avskrivning är -0,8 mkr.

Gör vi samma beräkning för staden visar den att kostnaden per ”avskrivningsår” utgör 328 000 kr vilket motsvarar en kortsiktig lönsamhet på 1,4 mkr eller 109 000 kr per deltagare. Utan denna ”avskrivning” är lönsamheten på kort sikt för staden 8 000 kr per deltagare.

Sammanfattning av de ekonomiska beräkningarna för samhället

I diagram 6 nedan sammanfattar vi resultatet av de samhällsekonomiska kalkylerna för de 13 deltagare som ingår i utvärderingen. Den blå nedåtriktade stapeln illustrerar åtgärdskostnaden medan de röda och gula uppåtriktade staplarna illustrerar intäkter på kort och medellång sikt.

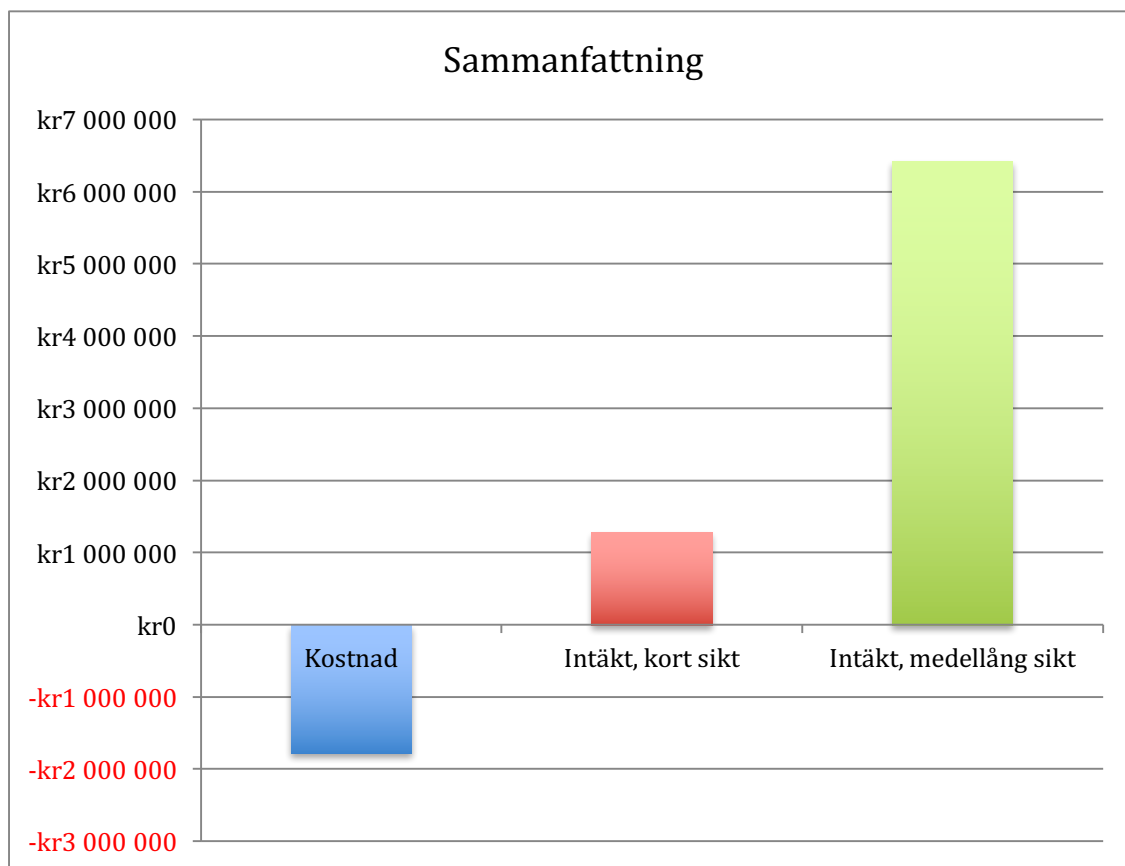

Diagram 6. Figur som illustrerar insatsens åtgärdskostnad samt de intäkter som insatsen genererat på kort respektive medellång sikt. Beräkningarna avser samhället.

Slutsatser, analys och rekommendationer

Bakgrund

Utdrag ur Borås Stad budget 2017:

”Borås Stad arbetar aktivt för en hållbar utveckling där de ekologiska, sociala och ekonomiska dimensionerna samverkar. Det finns en stor medvetenhet om hur livsmiljön påverkas av våra val och vi är motiverade att välja det som är bäst för en hållbar utveckling.

En god ekonomi är viktig för kommunen och ett grundläggande villkor för att kunna uppnå de sociala eller välfärdspolitiska mål som är det primära syftet med kommunens verksamhet.”

Projekt Produktionsskolan ”Ung till ung” är en del i Borås Stad satsning inom ramen för de sociala investeringsprojekt som beslutades av kommunstyrelsen 2013. Projektet riktar sig till unga vuxna i utanförskap som skall ges möjligheter till en förbättrad livskvalitet och egenförsörjning. Projektet skall också utveckla en modell för att arbeta hållbart med unga vuxna som är i eller riskerar att hamna i ett utanförskap.

Fokus i denna utvärdering är i första hand vilka samhällsekonomiska effekter som skapats i projektet, men vi kommenterar även vilka möjligheter som finns till att ta tillvara erfarenheterna av projektet strategiskt och strukturellt på längre sikt.

Samhällsekonomisk utvärdering visar den ekonomiska nyttan

Den socioekonomiska eller samhällsekonomiska utvärderingens fokus är att redovisa och synliggöra den samhällsekonomiska nyttan och de ekonomiska effekterna för berörda aktörer och deltagarna. Främst används denna typ av utvärdering för att följa upp sociala insatser inom välfärden med koppling till arbetsmarknad, arbetsliv och utbildning.

I denna samhällsekonomiska utvärdering har vi med stöd av projektet följt upp hur deltagarnas situation, försörjning och användande av samhällets tjänster, förändrats genom projektets insatser och genomförande. Genom att samla in dessa uppgifter, 12 månader för insats och 12 månader efter avslutad insats, kan vi följa upp, beräkna och redovisa hur individens försörjningssituation och behov av insatser påverkats genom insatsen. I efterläget ser vi vilken typ av resurser som har använts hos berörda aktörer, och kostnaderna för dessa, individens eventuella lön med eller utan subvention och vilken aktör som betalat ut den offentliga försörjningen om detta är aktuellt.

Målet med den samhällsekonomiska utvärderingen är att i ett första steg visa vilka kostnader som finns för deltagarnas utanförskap och marginalisering innan projektdeltagandet och hur mycket dessa kostnader har minskat genom deltagandet i projektet. I ett andra steg beräknas den ekonomiska nyttan av

insatsen genom att redovisa hur mycket kostnaderna för utanförskapet har reducerats. Därefter kan projektets kostnader jämföras med intäkterna på kort sikt, ett år efter insatsen, och en prognos för det framtida värdet av insatsen kan uppskattas.

Vi kan också jämföra projektets nyckeltal relativt liknande projekt i vår omfattande projektdatabas. Genom utvärderingen redovisas också hur fördelningen av kostnader och ”nytta” kan variera mellan olika samhällsaktörer (myndigheter), vilket kan underlätta framtida diskussioner och beslut om finansiering av liknande insatser. Ytterligare användningsområden för den samhällsekonomiska utvärderingen är att underlätta spridning, implementering, lärande och för att diskutera och förklara höga initiala kostnader i ett projekt eller en åtgärd som sannolikt på sikt är lönsamt. En samhällsekonomisk utvärdering är också ett bra komplement till lärande utvärdering och ett processtöd med fokus på resultat och effekter.

Genom att vi alltid jobbar med utgångspunkt från förändringen av individens situation 12 månader före och 12 månader efter avslutad insats ”lyfter vi blicken” från ett kortsiktigt resultat tänk med fokus på utfall och aktiviteter till att redovisa vilka effekter en insats ger. Eftersom en samhällsekonomisk utvärdering synliggör den ekonomiska nyttan kan vi säga att vi anlägger ett socialt investeringsperspektiv på de insatser som utvärderas med stöd av Nyttosam.

Projekt Produktionsskolan skapar ekonomisk nytta

För deltagarna i urvalet till denna utvärdering är den samhällsekonomiska kostnaden innan projektdeltagandet 651 000 kr i genomsnitt per år och individ. Denna kostnad ligger något högre än den genomsnittliga kostnaden på 600 000 kr per deltagare och år som vi tidigare redovisat som ett resultat av närmare 60 tidigare genomförda arbetslivsinriktade utvärderingar, se NNS rapport 2015:1. Den något högre kostnaden för deltagarnas utanförskap i projekt Produktionsskolan beror främst på deltagarnas behov av olika insatser och på handläggningen av deras offentliga försörjning.

Kostnaden för utanförskapet på samhällsnivå har efter deltagandet minskat med 95 000 kr per deltagare vilket ligger över snittet i våra tidigare utvärderingar. För huvuddelen av deltagarna i detta projekt hade sannolikt kostnaderna för utanförskapet fortsatt på samma nivå eller ökat om inte de fått tillgång till projektets insatser.

Vad gäller lönsamheten uttryckt i återbetalningstid är den 20 månader för samhället och 12 månader för staden. Båda dessa resultat ligger i paritet med projekt som vi bedömer vara jämförbara med detta. Självklart ska dessa slutsatser dras med mycket stor försiktighet med tanke på att varje projekt har sina egna unika förutsättningar.

Av aktörerna är det Borås Stad och Västra Götalandsregionen som har minskat sina kostnader mest. Projektägaren Borås har ökat sina skatteintäkter genom att flera av deltagarna kommit i ett arbete, samtidigt som kostnaderna för utbetalningen av försörjningsstödet minskat rejält liksom kostnaderna för omsorg och handläggning. Regionen har ökade skatteintäkter, men har även minskade kostnader för sjukvård, vilket tyder på att deltagarna haft behov av insatser

men som kunnat avslutats genom den positiva utveckling som projektet inneburit.

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har ökade kostnader, vilket ligger i linje med dessa aktörers uppdrag. En social satsning med målsättningen att deltagare som ”står långt från arbetsmarknaden” skall öka sin grad av egenförsörjning förutsätter att Arbetsförmedlingen har möjlighet att stötta med insatser och lönesubventioner. En kostnadsökning för denna aktör indikerar därför att de fullföljt sitt uppdrag. Försäkringskassans ekonomi har enbart påverkats marginellt.

Staten har totalt sett ökat sina kostnader fr a beroende på Arbetsförmedlingens olika åtaganden, men har också ökade skatteintäkter genom deltagarnas högre arbetskraftsdeltagande.

Deltagarna har ökat sina disponibla inkomster, något under genomsnittet jämfört med våra tidigare utvärderingar av någorlunda liknande insatser, 20 000 kr respektive 27 000 kr per år. Det är viktigt att de personer som kommit i egenförsörjning får ett fortsatt stöd för att utveckla och bibehålla sin arbetsförmåga för att klara av sin egenförsörjning. Även för de personer som genom projektet stärkt sina möjligheter att komma i ett arbete måste få ett fortsatt stöd efter projektavslut.

Sammanfattningsvis ligger lönsamheten för projekt Produktionsskolan väl i linje med andra, liknande projekt, som vi utvärderat.

En känslighetsanalys som vi genomfört av projekt Produktionsskolan visar att projektets återbetalningstid för samhället ökar från 20 till 27 månader om vi antar att en fjärdedel av intäkten hade uppstått även utan detta projekts genomförande. För staden ökar återbetalningstiden från 12 till 16 månader.

Denna analys kan ses som ett alternativ till att använda kontrollgrupper, som i princip inte fungerar vid denna typ av utvärderingar, både p.g.a. kostnads- som etiska skäl.

För att beskriva det sociala investeringsperspektivet extra tydligt visar en beräkning där vi ”skriver av” projektkostnaden på fem år att lönsamheten för samhället på kort sikt, ett år, är positiv och att stadens lönsamhet utgör 109 000 kr per deltagare jämfört med 8 000 kr per deltagare utan ”avskrivning”.

Projektets strategiska värde

Fritids- och folkhälsoförvaltningen i Borås Stad är projektägare i detta viktiga och intressanta projekt. Tillsammans med de externa samarbetsparterna, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Frivården, Komvux, Jobb Borås och Brygghuscaféet i Borås Ekonomisk Förening, har projekt Produktionsskolan gjort skillnad. De viktigaste resultaten är:

- 33 av 39 deltagare har fått en förändrad tillvaro och kommit i egenförsörjning, studier eller närmat sig arbetsmarknaden. Den socioekonomiska utvärderingen bekräftar den ekonomiska nytta som skapats för samhället, Borås Stad och individerna.
- Deltagarna har fått en bättre livs- och social situation.

- Projektet har utvecklat ett arbetssätt i samverkan som fungerar för att bryta målgruppen unga vuxnas utanförskap.

Vad kännetecknar ett framgångsrikt projekt? Förutom ovan redovisade resultat anser vi att denna typ av satsning måste skapa långsiktiga avtryck för målgruppen och leva upp till den övergripande ambitionen med Borås Stad satsning på sociala investeringar:

” att motverka långsiktiga ekonomiska och mänskligt negativa händelseförlopp genom att tidigt identifiera riskgrupper och riskfaktorer och påbörja ett förebyggande arbete i god tid? ”

För att projektet skall skapa långsiktigt hållbara effekter krävs dels att individerna även i fortsättningen kan behålla eller utveckla sin status, dels att Borås Stad och samverkansparterna tar tillvara på möjligheterna till fortsatt samverkan och gemensamma insatser för målgruppen.

De flesta deltagarna i denna typ av projekt är inte klara efter avslutat projekt utan de kräver enligt vår erfarenhet ett fortsatt stöd och backup av ordinarie verksamheter och för flera krävs fortsatta insatser för att nå egenförsörjning. Deltagare i studier och aktiva insatser kräver särskild uppföljning och stöd för att komma ”i mål”. Om fler deltagare kommer i jobb eller ökar sin produktivitet finns en stor potential till ökade samhällsekonomiska effekter av projektet.

En implementering av lärandet, arbetsformer och samverkan kräver ett omfattande förarbete inför beslut och verkställande i vardagen. Projektägaren och parterna har därför en rejäl utmaning i fortsättningen om det finns en gemensam vilja till implementering. Det är först när de nya arbetsformerna tillämpas som målgruppen unga vuxna med särskilda behov även i fortsättningen får ta del av de utvecklade insatserna samtidigt handläggningen effektiviserats.

Ur ett strategiskt och strukturellt perspektiv är ett förändrat arbetssätt, utvecklad samverkan och nya verktyg den faktiskt största skillnaden av en social investering. Effektivare arbetsformer som dessutom gör nytta för målgruppen innebär i sig samhällsekonomiska effekter, som i ett långsiktigt perspektiv skapar kortare ledtider för handläggning, överbryggar organisatoriska stup- och sugrör och skapar bättre förutsättningar för målgruppen vad gäller hälsa och sociala villkor.

Avslutande rekommendationer

När vi genomför utvärderingar av denna typ brukar vi även lämna några rekommendationer till projektägaren och parterna för det viktiga fortsatta arbetet i projektet och i verksamheterna.

- Det är viktigt att deltagarna i projektet kan fortsätta att utvecklas positivt. Hur skall ett fortsatt stöd till deltagarna i projektet se ut och vem ansvarar?
- Hur mycket av projektets lärande och framgångsfaktorer kan tas tillvara innan projektet avslutas eller utan att projektet kommer att implementeras?
- Projektet har på ett tydligt sätt redovisat vad som krävs för en implementering, finns den politiska viljan i Borås Stad och intresse från projektägare och samarbetsparterna till att besluta och genomföra en implementering?

- Hur kan projektets erfarenheter tas tillvara av de övriga projekten i Borås Stad satsning inom ramen för de sociala projekten?
- Hur skulle en utvecklad styrning och ledning se ut i denna typ av projekt med en tydligare strategisk styrning och en utvidgad styrgrupp som även omfattar samverkansparterna?

Rapporten är sammanställd av Claes Malmquist, Jonas Huldt och Sven Vikberg, 2017-12-04.

Kontaktperson payoff: Claes Malmquist

Kontaktperson för Brygghuset: Åsa Broms

Bilagor

Bilaga 1. Presentation av projekt Produktionsskolan ”Ung till ung”.

Bilaga 2. Kompletterande samhällsekonomisk utvärdering i tabell.

Bilaga 3. Presentation av NyttoSam.

Bilaga 1

Projektets namn

PRODUKTIONSSKOLAN, ”Ung till ung”

Bakgrund till att projektet startades

Viljan att verka för ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart Borås Stad på lång sikt.

Visionen Borås 2025:

”Borås ser och tar tillvara individens kraft, kunskap, förmåga och idéer.

Nyfikenhet, öppenhet och kreativitet präglar lärandet i skolan – från förskolan till universitet – men även i arbetsliv och på fritiden. Vi lär varandra över generations-gränser och av impulser från andra kulturer. Lärandet är livslångt, ofta genom om-prövning och nytänkande. I Borås står bildning i centrum.”

Fritid- och folkhälsoförvaltningen kan tillsammans Arbetslivsförvaltningen vara med och ta ansvar för Vision 2025 och de två strategiska målområdena som handlar om att skapa mötesplatser och att ta ett gemensamt ansvar för barn och unga.

Varför förlägga projekt på Brygghusenheten?

Framgångsfaktorer

- Enheten har två centrala mötesplatser där unga möter andra unga: Lundby Park och mötesplatsen Brygghuset på Bryggaregatan. Att förlägga verksamhet till dessa arenor skapar förutsättningar för nya möten samt att inspireras av andras skapande.
- Det skarpa lägets pedagogik: Ingenting får vara på låtsas, att lösa arbetsuppgiften blir det centrala. I det arbetet byggs starka relationer som innefattar tillit och förtroende.
- Omgivningen: Brygghusenheten arbetar medvetet på att skapa en omgivning där betoning läggs på att stärka ungas tro på att det omöjliga är möjligt. Uppdraget är att ta tillvara de ungas förmåga och det friska.
- Samverkan: Brygghusenheten har många viktiga kontakter med skolor, näringsliv, föreningar och institutioner inom kommunen.

Projektägare

Fritids- och folkhälsoförvaltningen.

Projektparter

I ansökan Fritids- och folkhälsoförvaltningen tillsammans med Arbetslivsförvaltningen, men efter projektets start endast Fritids- och folkhälsoförvaltningen.

Projektgruppens sammansättning och kompetens

Från början var det tänkt att alla anställda inom enheten skulle vara delaktiga i projektgruppen. Under projekttiden har vi dock minimerat gruppen till handledare plus tillförordnade projektledare.

Styrgruppens sammansättning och uppgift

Under projektets uppstart valde vi att sammansätta en styrgrupp som skulle inspirera och hjälpa oss att styra och staka ut en bra väg för arbetet. Fokus låg på att hitta personer som kunde tillföra kunskap kring målgruppen och projektet i sig. Vi hade många gemensamma frågor som t.ex. fysisk tillgänglighet, kognitiva funktionsnedsättningar, utbildning samt utvecklingsfrågor ur ett folkhälsoperspektiv. Vi började med att utse förvaltningschefen på Fritids- och folkhälsoförvaltningen, rektorn från Vuxenutbildningen, Brygghusets enhetschef, en funktionshinderkonsulent inom Borås Stad, en verksamhetsutvecklare från Sociala Omsorgen, verksamhetsutvecklare på Brygghuset samt en i projektet anställd handledare.

I november 2016 tillsattes en ny styrgrupp bestående av personer i vår egen förvaltning, för att göra det lättare att fatta strategiska beslut. Sammansättningen har sedan november 2016 bestått av förvaltningschef, folkhälsostrateg och utvecklingsledare på folkhälsoenheten samt enhetschefer/projektledare på Brygghuset och Lundby Park.

Externa samarbetspartners

- Arbetsförmedlingen (genom Jobb Borås)
- Komvux (genom Jobb Borås)
- Brygghuscaféet i Borås Ekonomisk Förening
- Frivården
- Försäkringskassan
- Jobb Borås

Projektkostnader och finansiering

- Budget från det sociala investeringsprojektet, 4 100 000 kr

Förbrukat

- 2014 dec – 2017 nov (uppskattad kostnad sep - nov), 3 835 200kr
- Medfinansiering ordinarie personal Brygghusenheten, 1 090 600kr
- Total kostnad, 4 925 800 kr

Projektets syfte

Bryta och motverka långsiktiga ekonomiska och mänskligt negativa händelseförlopp hos unga vuxna, och samtidigt arbeta med förebyggande arbete.

Projektets mål

- Ge unga vuxna förutsättningar att gå vidare i livet till fortsatta studier och/eller arbete.
- Skapa ett hållbart koncept, alternativt en modell, för minskad ohälsa hos unga vuxna som lever i ett utanförskap samt utveckla ny kompetens och staka ut en för målgruppen ny inriktning i livet.

Målgrupp

Spår 1: Produktionsskolan, 18 - 29 år.

Ursprunglig målgrupp under hela projektiden.

Spår 2: KAA: Studie- och motivationsinriktat koncept, 16 - 19 år.

Tillkom som målgrupp efter beslut av Beredningsgruppen under våren 2016.

Projektid

2014-11-18 -- 2017-11-30.

Arbetsformer

Hur har deltagarna rekryterats in till projektet?

Via Jobb Borås, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Frivården och eget visat intresse.

Har en bedömningsgrupp använts?

Ja, projektgrupp inklusive handledare.

Frivillighet, krav på motivation, deltagare med funktionshinder?

Deltagare (unga vuxna 18 - 29 år) skall ha en, enligt Arbetsförmedlingens definition, funktionsnedsättning, med bedömd arbetsförmåga på över 25 %.

Personen skall ha ordnat boende, barnomsorg och ej vara i aktivt missbruk. Strävan efter en heterogen gruppammansättning.

Evidensbaserad metod?

Nej.

Verktyg?

Vi möter individen där den befinner sig (vilka krav och förväntningar är realistiska att ställa?)

Det är viktigt att göra deltagaren till en arbetskamrat.

Varje deltagare har sin resa. Det kräver olika förhållningssätt och åtgärder från handledare/personal. Diagnoserna i sig visar att deltagare har olika förutsättningar och behöver träna olika saker. Det finns ingen rättvisa! Deltagarna får sin placering inom ett område av produktionsskolan, men det innebär inte att alla där ska göra lika. Vi har regelbunden coaching i syfte att lyfta och utmana deltagaren.

Det skarpa lägets pedagogik: Ingenting får vara på låtsas, att lösa arbetsuppgiften blir det centrala. I det arbetet byggs starka relationer som innefattar tillit och förtroende. Känslan av sammanhang blir stor när man känner att man gör nytta.

Omgivningen: Brygghusenheten arbetar medvetet på att skapa en omgivning där betoning läggs på att stärka ungas tro på att det omöjliga är möjligt. Uppdraget är att ta tillvara de ungas förmåga och det friska. Vi har ett salutogent förhållningssätt.

Samverkan: Brygghusenheten har många viktiga kontakter med skolor, näringsliv, föreningar och instanser inom kommunen.

Har syftet följts?

Ja.

Vad har projektet resulterat i?

Att målgruppen lyckats staka ut en ny väg i livet och gått vidare ut i egenförsörjning genom arbete eller studier. Deltagarna har även en förstärkt självbild/självkänsla och känner delaktighet i både socialt liv och i samhället. Resultatet på deltagarna visar att vi arbetat fram ett arbetssätt som fungerar.

Av 39 deltagare, har följande antal gått ut i:

Studier: 5

Arbete: 12

A-kassa: 1

Annan arbetsmarknadsåtgärd: 15

Övrigt (kriminalvård, avliden, vet ej etc.): 4

Försäkringskassan: 2

Hur ska vi kunna ta vara på metoden "utanför" Brygghuset och Lundby Park. Hur kan Borås Stad implementera arbetssättet och använda det i sina verksamheter på

lång sikt?

För att arbetssättet skall kunna implementeras i en befintlig organisation/verksamhet är vår bedömning att följande förutsättningar finns från start:

- Ett politiskt och/eller förvaltningsövergripande beslut/uppdrag, för att skapa grund till en så omfattande verksamhet.
- Ett tätt fungerande samarbete med Jobb Borås och andra samverkansparter.
- En tydlig rollfördelning och beskrivning av uppdraget.
- Finansiering av handledare samt utbildning och stöd för dessa i våra enheter i relation till uppdraget.
- Resurser för kompetensutveckling och utbildning för målgruppen.
- Ett gemensamt dokumentationssystem mellan samarbetsparterna.

De "mjuka verktyg" som behöver finnas med är:

- Deltagarna har inte sett sig som en del i ett projekt, utan som en del av den totala verksamheten, inkluderade i personalstyrkan.
- Handledning har utövats av personal som har haft förmågan att individanpassa handledningen på samma gång som man har integrerat handledarskapet i arbets-uppgifterna. Allt: som samtal, schema och arbetsuppgifter har hela tiden haft ett syfte att lyfta individen. All personal inom enheten har haft ett öppet sinne och stor tolerans för avvikelser. Alla har sett projektet som ett sätt att lära sig att tänka nytt och vara lösningsfokuserade. "Learning by doing".
- Inte en endaste gång har vi svikit syftet med projektet. Vi har haft deltagarfokus från dag 1.
- Brygghusenheten är en plats där det är otroligt högt i tak, där de flesta upplever att man kan vara sig själv. Både inom personalstyrkan och bland besökare.

Utförligare text om implementering kan läsas i enhetens egen slutrapport.

Icke förväntade resultat?

- Deltagare har gjort en större personlig utveckling än vi kunde förutse. Vårt salutogena förhållningssätt och vår förmåga att vara lösningsfokuserade har haft större betydelse än vi trodde.
- Många i den ordinarie personalstyrkan har haft stor behållning av att se personers olikheter och styrkor i de olika funktionsnedsättningarna. Stor personlig utveckling!
- Vardagliga rutiner räcker långt som kompetensutveckling.

Beskriv förbättrings- och framgångsfaktorer

Områden som ni bedömer att ni borde bli bättre på eller som kan utvecklas ytterligare?

- Information till och kommunikation med samverkanspartners, för att klargöra vilka förutsättningar och krav som finns för att deltagarna ska få ett så bra resultat och så bra tid här som möjligt.
- Vi behöver bli bättre på att inte starta upp projekt eller ta uppdrag utan att ha hela grundstrukturen för den specifika händelsen helt klar.Handledarna har haft för mycket ordinarie arbetsuppgifter i verksamheten som ibland tagit handledartiden i anspråk. Detta har fungerat utmärkt ibland men det har varit perioder där det inte alls har fungerat.
- Dokumentation. När det gäller metod och individinsatser. Möjlighet att dokumentera i journalform. Följeforskning och dokumentationsönskemål skulle varit med från början. Vad som är relevant att dokumentera och vad som ska in i slutrapporten.
- Förutsättningar att kunna göra socioekonomiska, faktiska beräkningar borde varit klara innan projektstart.

Framgångsfaktorer för projektet

- Deltagarna har inte sett sig som en del i ett projekt, utan som en del av den totala verksamheten, inkluderade i personalstyrkan.
- Handledning har utövats av personal som har haft förmågan att individanpassa handledningen på samma gång som man har integrerat handledarskapet i arbets-uppgifterna. Allt: som samtal, schema och arbetsuppgifter har hela tiden haft ett syfte att lyfta individen. All personal inom enheten har haft ett öppet sinne och stor tolerans för avvikelser. Alla har sett projektet som ett sätt att lära sig att tänka nytt och vara lösningsfokuserade. ”Learning by doing”.
- Inte en endaste gång har vi svikit syftet med projektet. Vi har haft deltagarfokus från dag 1.
- Bryggghusenheten är en plats där det är otroligt högt i tak, där de flesta upplever att man kan vara sig själv. Både inom personalstyrkan och bland besökare.

Typfall

Typfall 1:

Deltagare, 21 år vid inskrivning i projektet. Började med lång praktik som följdes av UVA samt förlängd UVA. Bakgrundproblematik med svår psykisk ohälsa, lättare kriminalitet, avsaknad av stabila sociala sammanhang och relationsproblem. Tuff attityd, samtidigt skör och med svåra ångestattacker. Svårt med närvaro, tidspassning. Utredning för diagnos resulterar i Borderline. Anpassning av schema och tider, stora handledarinsatser, mycket täta samtal och planering. Får hjälp av vården för stödsamtal hos terapeut. Hen får upp själv-

känslan, kan släppa på den hårda fasaden och kan hantera planering, livshändelser och ångest utan att bryta ihop. Hen blir självförsörjande tack vare UVA, flyttar ihop med sin partner och kan se på framtiden med en mycket positiv inställning. Hen är en väl fungerande samhällsmedborgare som kommer att kunna ta del av den reguljära arbetsmarknaden efter avslutad UVA.

Typfall 2:

En person, 21 år gammal, med omfattande PTSD samt neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Ett långvarigt missbruk och liv med omfattande kriminalitet. Hem-maboende med ensamstående förälder. Efter en praktikperiod övergår hen i UVA vilket innebär en stor förändring kring PTSD-tillståndet. Hen mognar rejält och visar tydligt att hen kämpar för att bryta med sitt tidigare liv. Stora handledarinsatser med löpande samtal och tydliggörande pedagogik leder till att hen tydligt tar klivet in i vuxenlivet. Hen flyttar hemifrån till ett mindre samhälle för att lättare kunna bryta med sitt tidigare liv. En utvecklingsplan görs där hen skall läsa in sin gymnasiekompetens och gå vidare till insatts på en annan arbetsplats inom kommunen parallellt med att bland annat en omfattande hälsoutredning genomförs.

Hen arbetar och studerar idag via en förlängd arbetsmarknadsinsats på jobb Borås. Hen återkommer flera gånger i veckan på besök i verksamheten för att hålla kontakten med tidigare kollegor och handledare. Hen har idag inga spår av sitt tidigare missbruk eller liv som kriminell och är en väl fungerande samhällsmedborgare på god väg att uppnå sina mål.

Projektet ur ett lärande, strategiskt och strukturellt perspektiv

På vilket sätt har projektet kunnat bedrivas som normalt inte kunnat ske i de ordinarie verksamheterna och vad det innebär för deltagarna och berörda handläggare?

- Att handledarna bekostats av projektet gör att de kunnat lägga den tid som krävts för handledningen. Alla deltagare har varit i behov av mycket handledning.
- Budget som tillåtit insatser för individuell utveckling.
- Projektet har hjälpt oss att fokusera på struktur, tillvägagångssätt, problemlösning samt acceptans av ett tillåtande klimat.

Hur har arbetsmetoder samt arbetsformer kunnat utvecklas?

Acceptans för avvikelser samt individanpassning av arbetsuppgifter har haft stor betydelse för individen på lång sikt men för stunden ställt oerhört höga krav på ordinarie personal. Att alltid vara beredda att tänka om med individen i fokus har gjort att vi har utvecklat ett förhållningssätt som kan ses som en metod.

Handledarskap har hela tiden legat tätt på arbetsledning vilket har gjort att man har kunnat anpassa arbetsuppgifterna på individnivå samtidigt som det alltid har varit i skarpt läge.

Hur har samverkan kunnat utvecklas?

Eftersom projektet inte drog igång med de tilltänkta samverkansparterna har vi varit tvungna att improvisera och hitta nya sätt att samverka på.

Hur har innovativa grepp prövats?

Deltagardemokratiskt styrda mötesformer såsom dialogcaféer, pulsmöten, Tex för att hitta rutiner samt för att involvera alla i verksamheten.

Validering av generella kompetenser (Utförd av Studieförbundet Vuxenskolan med några av deltagarna).

Det skarpa lägets pedagogik i för målgruppen kreativa miljöer.

Vilket lärande har skapats?

Det finns en plats för alla. Behöver nödvändigtvis inte vara på Brygghusenheten men förmågan att slussa vidare är lika viktig som att ge klartecken på fortsatt praktik eller utvecklingsanställning.

Allmänbildning och erfarenhet syns inte i dokumenterad kompetens men har en enorm betydelse för en människas utveckling.

Eftersom det är första gången projekt har beviljats medel från Sociala Investeringssprojekten har hela projekttiden varit ett enda stort lärande i sig. Det känns som att vi, tillsammans med de övriga projekten varit pilotprojekt.

Vilka mervärden har skapats?

- Generösare öppettider för verksamheternas målgrupper.
- Service gentemot våra arrangörer och besökare.
- Förståelse för människors funktionsvariabler.
- Kompetens och intresse hos deltagarna har hjälpt oss att utveckla verksamheterna. Exempelvis: Inspelningsstudion på Brygghuset, Skatehallens ramper och hinder, Brygghusets service på ljudteknik-sidan, sortiment i caféet, ombyggnation av lokaler, etc.
- Nya och kritiska ögon på verksamheterna.

Vilka insatser skulle målgruppen sannolikt fått om de inte ingått i projektet?

- Försörjningsstöd.
- Annan arbetsmarknadsåtgärd.
- Insatser från allmänsjukvård, specialistsjukvård och kriminalvård.

Hur har styrgruppen och projektgruppens samarbete fungerat i styrning, ledning och uppföljning?

Styrgruppens roll och ansvarsområden skulle varit definierade från projektets start. Vi har haft två olika sammansättningar i styrgruppen. I båda fallen har den gett stöd i form av vägledning och råd mer än styrning. Det var först när

följeforskaren kom på plats (2 år in i projektet) som vi förstod vad styrgruppens uppdrag egentligen skulle ha varit. Eftersom vi dessutom från början hade en väldigt stor projekt-grupp blev rollfördelningen otydlig. Under sista året i projektet när styrgruppen bestod av personer från vår egen förvaltning och projektgruppen minskades till enbart handledare samt tillförordnade projektledare blev samarbetet och rollfördelningen tydligare.

Sammanfatta kortfattat projektets hållbarhet samt (möjliga) effekter och långsiktiga värde av projektet efter att det avslutats, för deltagarna, Borås Stad, och för samhället?

För deltagarna:

- Starkare individer.
- Minskad ohälsa.
- Egen försörjning.
- Bättre förutsättningar på den reguljära arbetsmarknaden.
- Högre kompetens.

Borås Stad:

- Lägre arbetslöshet inom Borås Stad.
- Minskat utbetalt försörjningsstöd.
- Borås Stad kan ses som förebild inom arbetet med sociala projekt.

Samhället:

- Förmodad samhällsekonomisk vinning.
- Minskad ohälsa hos unga.
- Lägre arbetslöshet.
- Starkare individer som tillför samhället mer än innan.

Beskriv det strategiska och strukturella värdet av projektet för projektägaren Fritids- och folkhälsoförvaltningen.

För att arbetssättet skall kunna implementeras i en befintlig organisation/verksamhet är vår bedömning att följande förutsättningar finns från start:

- Ett politiskt och/eller förvaltningsövergripande beslut/uppdrag, för att skapa grund till en så omfattande verksamhet.
- Ett tätt fungerande samarbete med Jobb Borås och andra samverkanparter.
- En tydlig rollfördelning och beskrivning av uppdraget.
- Finansiering av handledare samt utbildning och stöd för dessa i våra enheter i relation till uppdraget.
- Resurser för kompetensutveckling och utbildning för målgruppen.

- Ett gemensamt dokumentationssystem mellan samarbetsparterna.

Hur har projektet samarbetat med andra projekt/insatser för målgruppen och vad har det inneburit för insatserna i projektet och vad har det haft för betydelse för deltagarna?

Vi har inte samarbetat med andra projekt. Erfarenhetsutbytet har dock varit bra när vi har träffats.

Trots att Jobb Borås inte varit en projektpart har ett väl fungerande samarbete ändå kunnat bedrivas.

Hållbarhet på längre sikt?

Med rätt förutsättningar, inte annars. Det finns stora förutsättningar för hållbarhet i implementerad form men ej som fortsatt projekt. Se avsnitt ovan, under rubriken ”Sammanfatta kortfattat projektets...”

Övriga kommentarer

Kompletterande rapporter kommer in från:

- Följeforskare.
- Förvaltningschefer Fritids- och folkhälsoförvaltningen och Arbetslivsförvaltningen.
- Projektgruppens egen slutrapport.

Bilaga 2.

Kompletterande tabell, samhällsekonomisk utvärdering

I tabell 6 redovisas intäkterna på kort sikt uppdelade i finansiella och reala effekter för stad och landsting.

Tabell 6. Intäkter på kort sikt, finansiella och reala effekter för kommunen och landstinget. Uppgifterna avser de 13 deltagare som ingår i utvärderingen

	Kort sikt	Per deltagare
Staden, varav	1 745 000 kr	134 000 kr
ekonomiskt bistånd	1 152 000 kr	89 000 kr
skatt	326 000 kr	25 000 kr
omsorg och handläggning	268 000 kr	21 000 kr
Regionen, varav	531 000 kr	41 000 kr
skatt	167 000 kr	13 000 kr
sjukvård	364 000 kr	28 000 kr

Bilaga 3.

Vad är NyttoSam?

payoff's metod NyttoSam har sitt ursprung i ett annat samhällsekonomiskt verktyg, SamPop. Under år 2007 tog payoff över rättigheterna till SamPop från Arbetslivsresurs AB. SamPop togs ursprungligen fram av Samhall Resurs AB för drygt tio år sedan. Därefter har metoden vidareutvecklats och uppdaterats och fått namnet NyttoSam.

Med stöd av NyttoSam genomför payoff utvärderingar och analyser av verksamhet och insatser, som syftar till att minska utanförskapet i samhället och som ska leda till att individernas självförsörjningsgrad ökar. Uppdraget inbegriper utbildning riktad mot uppdragsgivaren, support under uppgiftsinsamlingen, ev. delrapporter samt en slutrapport som redovisas direkt hos kund.

Kortfattat fungerar på följande sätt: genom att kartlägga en individs livs- och försörjningssituation under en period av 12 månader FÖRE en åtgärdsperiod och sedan jämföra detta med motsvarande situation under en period av 12 månader EFTER åtgärden beräknar NyttoSam de ekonomiska effekter som uppstått. Effekterna beräknas för såväl samhället som helhet, som för olika aktörer. De aktörer som redovisas separat i programmets standardversion är kommun/stad, landsting/region, Försäkringskassa, Arbetsförmedlingen, övrig stat, staten totalt, försäkringsgivarna (via inbetalningar till avtalsförsäkringarna) och individen själv.

NyttoSam ska ses som en modell, som visar storleksordningen på utfallet av de vidtagna åtgärderna för samhället och respektive aktör. Utfallets precision är till stor beroende av kvaliteten på inmatade uppgifter – ju bättre underlag desto säkrare att utfallet är pålitligt.

Modellens struktur bygger på de lagar, regler och system som gäller i dagens samhälle samt ett antal antaganden och avgränsningar, se nedan. Skattelagstiftningen, socialförsäkringssystemet, standardkostnader för olika offentliga tjänster, högkostnadsskydd samt regler för olika arbetsmarknadsåtgärder är några av de delar som ingår i programmet.

Trots modellens solida och matematiskt korrekta karaktär vill vi inom payoff betona att alla de ekonomiska konsekvenser, som är kopplade till en individs rehabilitering är svåra att identifiera, mäta och beräkna. Särskilt komplicerat är att beräkna det ekonomiska värdet av ”mjuka” s.k. ”icke-ekonomiska” effekter, som förhöjd livskvalitet, bättre hälsa, minskat lidande m.m. Vi har därför valt att inte ta med sådana effekter i våra kalkyler. Den marginella osäkerhet som finns i programmets utfall gör att vi avrundar de beräknade värdena till jämna tusentals kronor.

Följande avgränsningar och antaganden har gjorts:

- Inga undanträngningseffekter förekommer. Skapade jobb är ytterligare jobb på arbetsmarknaden.
- Alla resursbesparingar kan omfördelas och användas där behov föreligger även i det korta perspektivet.

- Ev. inkomstökningar för individen leder till ökad konsumtion i samhället, inget sparande förekommer.
- Alla ekonomiska konsekvenser gäller i ett ”första led”. Eventuella s.k. multiplikativa effekter – effekter i nästkommande led – ingår således inte.
- Enbart ekonomiska effekter ingår i analysen. Eventuella ”icke-ekonomiska” effekter på livskvalitet och välbefinnande prissätts inte och ingår därmed inte heller i beräkningarna.
- De ekonomiska effekter som ingår gäller bara den specifika individen. Eventuella spin-off effekter som uppkommer för familj och omgivning ingår inte.
- Programmet förutsätter att allt som produceras av de personer som arbetar/kommer i arbete är efterfrågat på marknaden.
- Den intäkt som staten har i form av olika indirekta skatter bygger på den produktion som individen åstadkommer och inte den konsumtion som han/hon kan orsaka.
- De indirekta skatterna (punktskatter och mervärdesskatter) som påläggs vid beräkandet av effekter på BNP bygger på ett genomsnitt av alla olika skattesatser som förekommer.
- Programmet förutsätter att utbetalade lönebidrag alltid är anpassade till individens produktivitet, innebärande att arbetsgivaren inte kan göra någon vinst på den del av produktionen som denne kompenseras för med lönebidrag.
- Lönebidraget står i omvänd relation till individens produktivitet.

Förklaring till några av nyckeltalen i NyttoSam:

- *Intäkter*: för samhället skapas intäkter genom att en person kommer i egen försörjning i ett arbete. Alternativt skapas intäkter genom att en person inte längre tar del av vård eller andra insatser som kräver arbetskraft. En deltagare som har ett försörjningsstöd innan insatsen och som har inkomst av lön efter insatsen skapar intäkter genom minskade kostnader för de resurser som frigjorts vid handläggningen. Kommunen har också minskade kostnader för försörjningsstödet samt ökade skatteintäkter. Motsatsen kan också gälla att en person efter en insats inte har skapat intäkter utan genererat högre kostnader genom att det t ex funnits ett behov av rehabilitering.
- *Kostnader*: avser de resurser som insatsen använt för att genomföra insatsen, både egna och eventuellt externa kostnader ingår.
- *Lönsamhet*: beräknas som skillnaden mellan intäkter och kostnader.
- *Återbetalningstid*: den tid det tar för insatsen att nå ”break-even”, vilket innebär att insatsens intäkter är lika stora som kostnaderna.
- *Potential*: vi har tagit fram en schablon för den genomsnittliga årliga kostnaden för att en person inte arbetar och till denna kostnad adderas den faktiska kostnaden för typfallens förbrukning av vård, omsorg och handläggning.

- *Verkningsgrad*: är också ett eget framtaget nyckeltal kopplat till NyttoSam. Verkningsgraden beskriver hur stor andel av deltagarens samhällsekonomiska kostnad som frigörs under det första året efter att deltagaren lämnat insatsen alternativt när resultatavstämningen gjorts. Kostnaden är beräknad utifrån dennes utanförskap under en period av 12 månader före insatsen. Exempel: om kostnaden initialt är 600 000 kr och det skapas ett värde på 120 000 kr under en period av 12 månader efter insatsen/resultatavstämningen motsvarar det en verkningsgrad på 20 procent. Den årliga samhällsekonomiska kostnaden för utanförskapet (600 000 kr i vårt exempel) är baserat dels på det produktionsvärde som skapas av en vuxen person med 27 150 kr i månadslön utan lönesubvention, dels på personens konsumtion av samhälleliga resurser.

Ovanstående nyckeltal är de vanligaste vi relaterar till men vi redovisar också ytterligare nyckeltal kopplat till kostnaderna för insatsen. Nyckeltalen presenteras också baserat på utfallet på kort sikt, 12 månaders efterläge, i vanliga fall efter att deltagaren kommit i t ex arbete, studier eller någon annan av de resultatmått som är aktuella för insatsen. Alternativt redovisas nyckeltalen på fem år, medellång sikt, som bygger på en prognos av resultatet efter ett år.